

- доступу: http://www.newsru.ua/arch/ukraine/24jan2014/yanukovich_i_zakony.html
7. УПЦ МП готове стати посередником між владою та опозицією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://7days-ua.com/news/upts-mp-hotove-staty-poserednykom-mizh-vladoyu-ta-opozitsijeyu/>.
 8. Патріарх Філарет відмовився від нагороди Януковича через події в Києві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukr.lb.ua/news/2014/01/22/252729_patriarh_filaret_otkazasya.html.
 9. Лавриш Ю. Комунікаційний трикутник „Церква-влада-Євромайдан”: полілог у контексті новомедійного дискурсу [Електронний ресурс] / Ю. Лавриш. – Режим доступу: <http://novomedia.ua/node/1774>.
 10. ВРЦіРО закликала світ зробити все можливе для збереження миру і територіальної цілісності України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/all_news/state/national_religious_question/55556/
 11. Романова Е.В. Особенности коммуникативного взаимодействия органов государственной власти и религиозных организаций / Е.В. Романова // Известия Алтайского гос. ун-та. – 2009. – № 4-4. – С. 304-306.
 12. Конференція Європейських Церков підтримала Україну в прагненні суверенітету та цілісності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1400%3A1&catid=50%3Azv&Itemid=78&lang=uk
 13. Єпископи УПЦ в США закликали весь світ стійко підтримати Україну у ці загрозливі часи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/all_news/ukraine_and_world/ukrainians_outside_of_Ukraine/55588/
 14. Місцєблюститель Предстоятеля УПЦ попросив Путіна запобігти розділенню України і Церкви [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/all_news/ukraine_and_world/international_relations/55538/
 15. Патріарх Варфоломій після кровопролиття закликав українців будь-якою ціною обрати діалог замість розбрату [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/all_news/ukraine_and_world/international_relations/55423/
 16. Папа Франциск закликав до припинення насильства в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/all_news/catholics/vatican/55389/
 17. Джон Керрі відзначив величезну миротворчу роль українських Церков під час Революції гідності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/all_news/ukraine_and_world/international_relations/55579/
 18. Генеральний секретар ООН зустрівся з Главами українських Церков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/all_news/ukraine_and_world/international_relations/55612/

УДК 329.17

Макарова А.Г.

Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна

ГЕНЕЗИС НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

Розглянуто розвиток українського націоналізму від початку ідей самостійності країни до спроби військового противу; простежується перехід від ідеалістичного мирного утворення української держави до ідеологічно обґрунтованої необхідності бойових формувань. Це допоможе зрозуміти сьгоднішні проблеми нашої спільної національної ідеї, знайти помилки й зробити спроби вирішити їх в майбутньому.

Ключові слова: національна ідея, незалежність, Україна.

Макарова А.Г.

ГЕНЕЗИС НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ НА ПРОСТОРАХ УКРАИНЫ: ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ В ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЕ ХХ ВЕКА

Рассмотрено развитие украинского национализма от начала идей самостоятельности страны к попыткам военного сопротивления; прослеживается переход от идеалистического мирного создания украинского государства к идеологично обоснованной необходимости боевых формирований. Это поможет понять сегодняшние проблемы нашей общей национальной идеи, найти ошибки и предпринять попытки решить их в будущем.

Ключевые слова: национальная идея, независимость, Украина.

Makarova A.

DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN NATIONAL IDEA: HISTORICAL EVOLUTION IN THE FIRST HALF OF THE TWENTIETH CENTURY

The article concerns the historical path of Ukrainian nationalism from the very beginning of the idea of national independency to the period of armed resistance. Furthermore, the transition from the idealistic and peaceful way of building a Ukrainian state to the ideologically grounded necessity of creating militant organizations is examined. We believe that this would help to understand the problems of Ukrainian national idea, to find errors and to make an effort to correct them in the future.

Key words: national idea, independence, Ukraine.

Українське державотворення ще й досі знаходиться у стані переходу від нації етнічної до нації політичної, але багато вже зроблено українським народом, і останні події є зайвим доказом цього. Якщо ми підемо шляхом не тільки „медійного” чи „піарного” єднання, а й почнемо ототожнювати себе з кожною людиною, що є українцем, де б вона не жила і якою мовою не розмовляла, то це стане вірною ознакою нашої перемоги в боротьбі, яка точиться вже не одне десятиліття і яка мала більше помилок, ніж звершень, але продовжує жити в мріях значної кількості українців, що готові помирати за свій народ та свої ідеали.

За всі роки незалежності було запропоновано різноманітні теорії щодо побудови спільної національної ідеї в умовах української державності, але жодна з них не прижилася. Загалом сучасні націоналісти продовжують брати за основу своїх поглядів досягнення науковців першої половини ХХ століття, пристосовуючи їх під сьогодення. Вперше за великий проміжок часу ми маємо можливість самі будувати єдину ідентичність, але в нас не вистачає знання власної історії, тому саме сьогодні треба звернутися до корифеїв української ідеї та актуалізувати їхні наукові звершення. Після „Революції гідності” ми знову повернулися до проблем, що були і сто років тому, але розглядати їх потрібно вже крізь призму останніх звершень і поразок, і саме тому ідея націоналізму виходить на перший план у роботах науковців. Споглядаючи на них крізь тунелі історії, слід правильно ставити акценти.

Для розгляду концепції націоналізму спочатку потрібно визначити значення цього терміна. Родоначальник націоналізму як ідеології Ернест Гелнер пише, що „націоналізм – це теорія політичної легітимності, згідно з якою етнічні межі не мають перетинатися політичними кордонами і, зокрема, етнічні кордони в межах певної держави не повинні відокремлювати

правителів від решти (можливість цього просто виключається самим принципом)” [1].

Ентоні Сміт розуміє під терміном „націоналізм” „одне чи більше з його трьох основних значень: мова й символіка, соціально-політичний рух та ідеологія нації. Це ідеологічний рух за здобуття й збереження автономії, єдності та ідентичності населення, представники якого вважають, що вони становлять реальну або потенційну „націю”” [2].

Розглядати український націоналізм потрібно з огляду на особливість нашого народу та умови, в яких він знаходився. Перед українцями (а особливо перед українською інтелігенцією) постало питання: хто ми, чи є в нас спільна ідентичність, чи потрібна нам власна держава? До цієї проблематики звернулося багато науковців того часу, були розроблені теорії, що використовуються й досі. Серед мислителів того часу найвидатнішими для нашої історії стали М. Грушевський, М. Міхновський, В. Липинський, Д. Донцов та інші.

Михайло Грушевський вважав за необхідне звернутися до історії, зазначаючи давнє існування українського народу, його культуру та традиції. Він був соціалістом і федералістом і пропонував створити країну з поділами на округи, яка не має власної армії, а охорону здійснює всенародна міліція, також його поглядам була притаманна ідея співпрацювання України з Росією на умовах рівноправ'я та партнерських стосунків. Його ідея не брала до уваги можливість зовнішньої агресії проти України, невдоволеність деяких верств населення та зазіхання колишніх „господарів” українських земель на їх „власність”. Досвід УНР довів неможливість досягти усіх цілей тодішньої політичної еліти без консолідації не тільки інтелігенції, а й більшої частини населення, а також без існування власної армії, що змогла б захистити державу від чужоземного вторгнення. УНР так і не змогла отримати свою „монополію на насилля”.

М. Грушевський писав, що „завдання провідників українства полягає в тому, щоб гасити, нейтралізувати всяку обопільну ворожнечу, робити все для розвитку різноманітних культур в Україні, не загострювати відносин гвалтливою українізацією, але й не поступатися принципом державності і становищем української мови як мови державної [цит. за: 3, с.58].

Але, на жаль, дещо ідеалістичні та пацифістичні погляди Михайла Сергійовича не відповідали духу того часу та не прижилися у системі міжнародних відносин України зі світом.

Інші метри тогочасної науки не поділяли цих поглядів, та була настроєні більш рішуче. Одним із найперших теоретиків, що висунув ідею незалежної України був харків'янин М. Міхновський, який зазначив у своїй доповіді „Самостійна Україна” у 1900 р. право українців на власну державу та створив власну політичну програму, яка, однак, залишає більше питань, ніж відповідей. Автор пише про порушення Росією Переяславської угоди 1654 р. та, через це, можливість України відмовитися від усіх домовленостей.

М. Міхновський зазначав, що головним ворогом України є Росія. Він вбачав недосяжність ідеї незалежності навіть у разі повалення самодержавства у Росії, усі його надії були направлені на революційний час та на європейський досвід побудови нації та держави. На жаль, в його праці не були точно прописані механізми переходу від автономії з маленькими правами, що є частиною великої імперії до самостійної держави зі своїми законами.

В. Липинський відстоював тезу, що „після розвалу Радянської імперії та створення в Росії, Україні та Білорусі політичних націй, тільки їхній подальший союз (без об'єднання в єдину державу) дозволить їм гідно репрезентувати себе на міжнародній арені” [цит. за: 3, с.77].

Іншої думки був один із ідеологів „інтегрального” націоналізму Дмитро Донцов, який підтримував антиросійські настрої та ідеї європейського майбутнього України. Він узяв популярні тоталітарні ідеї того часу та спробував зробити певну квінтесенцію з додованням національних ідей. За основу своєї провідної ідеї думки Д. Донцова взяли лідери ОУН (Організації Українських Націоналістів), що намагалися очолити рух опору на Галиччині.

Але не тільки його ідеї брали до уваги оунівці. М. Сціборський – один із найголов-

ніших людей в ОУН 30-х. рр. – пише про націократію „як про режим панування нації у власній державі, що здійснюється владою всіх соціально-корисних верств, об'єднаних у представницьких органах державного управління” [цит. за: 3, с.66]. Націократія встановлює монополію на владу, відкидає ідеї багатопартійності та пропонує нову форму націоналізму – організованого.

Георгій Касьянов охарактеризував, що „ОУН у різних її іпостасях належала до тієї частини політичного спектру українського суспільства, яка абсолютною цінністю і метою свого існування вважала українську націю та українську державність. Тут є точка дотику з багатьма іншими ідеологіями і рухами, в яких це завдання, можливо в іншому політичному чи ціннісному контексті також було пріоритетом. Відмінність від інших спрямувань українського націоналізму та інших ідеологій полягала у способі сприйняття дійсності та методах її перетворення. У цьому сенсі ОУН ідеологічно, принаймні на початках свого існування, належала до праворадикальних рухів, орієнтованих на творення держав з тоталітарним політичним устроєм” [4].

Один із найвідоміших лідерів оунівського руху Степан Бандера виокремив 10 заповідей українського націоналізму, які він назвав „Декалогом”, їх повинна пам'ятати будь-яка людина, що ототожнює себе з українською нацією.

1. Здобудеш Українську державу або загинеш у боротьбі за неї.

2. Не дозволиш нікому плямити слави, ані чести Твоєї Нації.

3. Пам'ятай про великі дні наших Визвольних змагань.

4. Будь гордий з того, що Ти є спадкоємцем боротьби за славу Володимироваго Тризуба.

5. Помстиш смерть Великих Лицарів.

6. Про справу не говори, з ким можна, а з тим, з ким треба.

7. Не завагаєшся виконати найнебезпечнішого чину, якщо цього вимагатиме добро справи.

8. Ненавистю і безоглядною боротьбою сприйматимеш ворогів Твоєї Нації.

9. Ні просьби, ні грозьби, ні тортури, ані смерть не приневолять Тебе виявити тайни.

10. Змагатимеш до поширення сили, слави, багатства й простору Української держави [5].

Створення УПА (Української повстанської армії) у 1943 р. надало організації необхідної збройної підтримки і боротьба

продовжилася до 50-х рр. За різними оцінками формування налічувало від 150 до 300 тис. бійців. Для боротьби з Радянським Союзом цих сил було недостатньо.

М.С. Горелов пише, що „збройно-політичне протистояння між радянською владою і національно-повстанським рухом у повоєнний період за своєю суттю було унікальним цивілізаційним явищем. Українські повстанці вперше після Громадянської війни кинули такий масштабний виклик могутній радянській тоталітарній владі, кілька років боролися за незалежну соборну державу. Це був непримиренний цивілізаційний конфлікт тоталітаризму з рухом за вільне життя у власній державі. Намагаючись силоміць встановити на західноукраїнських землях порядок сталінської імперії, більшовики спровокували зіткнення двох гілок українського народу – західної та східної, на довгі роки поселили в них взаємну недовіру і відчуженість” [3, с.111]

Перехід від поступових ненасильницьких дій до радикальних течій є цілком логічним в умовах між двома світовими війнами, встановленням на українських землях більшовицького режиму, Голодомором 1932-1933рр., фізичним та моральним знищення української інтелігенції. На превеликий жаль, подібні дії не сколихнули душі українців та не направили їх на шлях боротьби проти всіх форм окупації та

експлуатації українських земель. За винятком невеликої кількості населення, що, треба зараз це визнати, вибрали неправильні дії для боротьби, більшість так і не змогла знайти себе в українській національній ідентичності. Розглянуті ідеї діячів і теоретиків українського націоналізму і сьогодні не втратили своєї актуальності, але потребують ретельного перегляду, саме тому ми виділили найбільш важливі думки щодо подальшого розвитку України, її відносин з ворогами та союзниками, будівництва єдиної сильної нації. Це допоможе краще зрозуміти проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення, побудовані на досвіді минулого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гелнер Е. Нації та націоналізм [Електронний ресурс] / Е. Гелнер. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/gellner/gel.htm>
2. Сміт Ентоні Д. Націоналізм: Теорія, ідеологія, історія [Електронний ресурс] / Ентоні Д. Сміт. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/smith/smt.htm>
3. Горелов М.С. Українська етнічна нація / М.С.Горелов, О.П. Моця, О.О. Рафальський. – К.: ЕКО-ПРДАКШН, 2012. – 192 с.
4. Касьянов Г. До питання про ідеологію Організації Українських Націоналістів (ОУН). [Електронний ресурс] / Г. Касьянов. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/kasian/kas2.htm>
5. Бандера С. Десять, дванадцять і сорок чотири [Електронний ресурс] / С. Бандера. – Режим доступу: <http://lib.oun-upa.org.ua/bandera/r02.html>

УДК 614. 329.

Здорик М. В.

Харківський національний
університет імені В. Н. Каразіна

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ БІОЕТИЧНИХ КОМІТЕТІВ: ПОЛІТИКО-ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

Стрімкий розвиток науки істотно розширив межі ліберального дискурсу, включивши до нього сферу біоетики. Особливість статусу біоетики полягає в тому, що, на відміну від інших галузей етики, в її рамках формуються спеціально організовані структури, які впливають на виконання відповідних норм. Мова йде про біоетичні комітети як базові структурні компоненти біоетики, що набувають суб'єктності саме у політико-інституціональному вимірі. Специфіка інституціоналізації біоетичних комітетів стала предметом аналізу статті, зокрема, порівняння європейського та американського досвіду їхнього формування. Роль біоетичних комітетів переважно полягає у сприянні перетворенню неформальних санкцій у формальні та загальноприйнятні.

Ключові слова: біоетика, біоетичні комітети, політичні інститути, мережа, функції, економічний аспект.